

ÅTGÄRDSPROGRAMMET FÖR VERKNINGSFULL OFFENTLIG UPPHANDLING SAMARBETSFORUMET FÖR OFFENTLIG UPPHANDLING

Sammandrag 9.2.2022

Vision: På området offentlig upphandling är Finland på 2020-talet en europeisk föregångare inom ledning, kompetens, utnyttjande av kunskap, innovativitet samt ekonomiskt,

ekologiskt och socialt ansvarstagande – det gör att vi får fungerande upphandlingar.

1. Bakgrund och utgångsläge

Volymen för offentliga upphandlingar i Finland uppskattas till cirka 47 miljarder euro per år. Det skapar möjligheter att genom offentliga upphandlingar förbättra hållbarheten i den offentliga ekonomin och främja samhällliga mål. Behovet av utveckling och modernisering har beaktats även i Europeiska kommissionens initiativ som offentliggjordes i oktober 2017 och i OECD:s utredning i början av 2019.

I regeringsprogrammet ingår ett flertal mål för offentlig upphandling. De gäller bland annat effektivisering, hållbar utveckling, innovationer, klimatmål, sociala aspekter, kompetensutveckling, spridning av bästa praxis, miljöaspekter, sociala sysselsättningsinsatser, den inhemska matens status, teknisk utveckling, livscykelekonomi, kvalitet, ansvarstagande och tvåspråkighet. Enligt regeringsprogrammet ska man avtala om statsrådets gemensamma mål och konkreta riktlinjer samt öka det praktiska samarbetet ministerierna emellan.

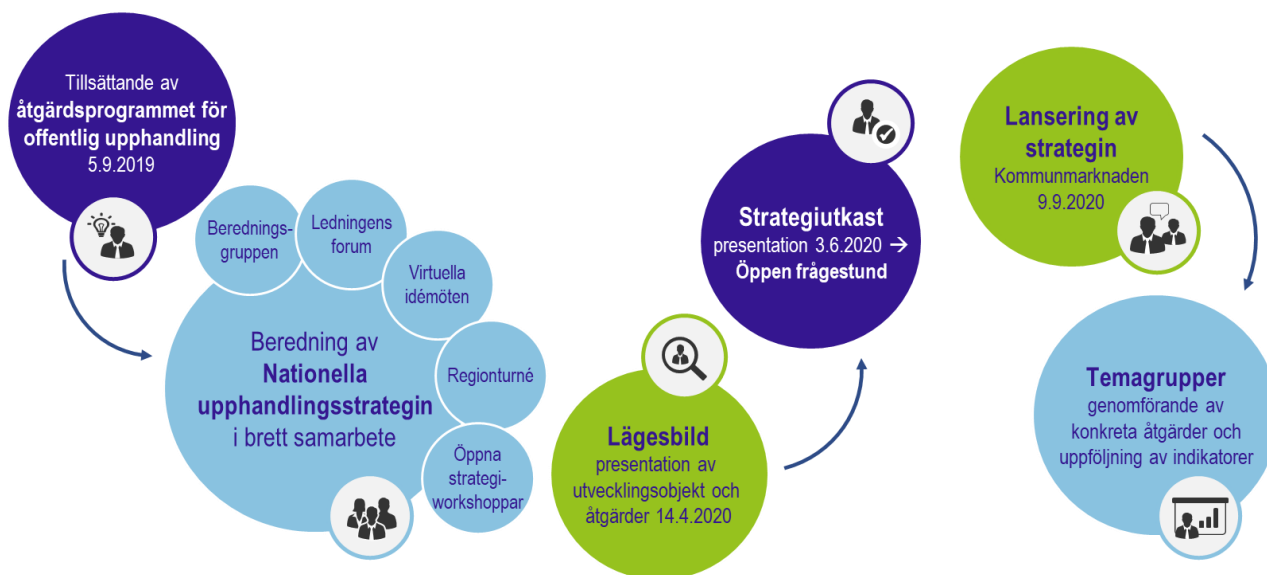
De olika utvecklingsbehoven inom offentlig upphandling kan inte främjas enbart genom lagstiftning. För att förbättra upphandlingarnas verkningsfullhet behövs samarbete såväl mellan ministerierna som med kommunsektorn och anbudsgivarna. För att utarbeta och främja gemensamma mål och riktlinjer behövs en nationell strategi för offentlig upphandling.

Finansministeriet tillsatte åtgärdsprogrammet för verkningsfull offentlig upphandling i syfte att få till stånd en nationell strategi för offentlig upphandling, öka samarbetet mellan aktörerna inom offentlig upphandling och utveckla upphandlingarnas verkningsfullhet. Åtgärdsprogrammet har mandat 5.9.2019–31.12.2023 och programmet leds i samarbete med Finlands Kommunförbund.

2. Samarbete och beredning av strategin för offentlig upphandling

Under beredningen av åtgärdsprogrammet för verkningsfull offentlig upphandling 5.9.2019–9.9.2020 utarbetades i brett samarbete med upphandlingsexperten och strategisk ledning Finlands första gemensamma nationella strategi för offentlig upphandling. I beredningsarbetet deltog representanter för upphandlingsenheter och anbudsgivare samt representanter för de expertorganisationer och forskare som stöder offentlig upphandling. Ledningens forum, som består av chefer för statliga och kommunala aktörer samt andra upphandlingsaktörer, sammanträdde flera gånger för att ge sina synpunkter på strategin. En beredningsgrupp bestående av experter på offentlig upphandling tog fram innehållet till strategin och utarbetade en lägesbild av de offentliga upphandlingarnas nuläge i Finland och utvecklingsobjekten.

Våren 2020 ordnades för både ledningen och upphandlingsexperterna virtuella idémöten, en regionturné och öppna strategiworkshoppar. Strategiutkastet presenterades för alla under ett öppet webinarium den 3 juni 2020, varefter utkastet var på remiss under sommaren. Strategin lanserades på Kommunmarknaden den 9 september 2020 och gavs i form av ett principbeslut av statsrådet den 10 september 2020. Inom kommunsektorn utfärdades en rekommendation om strategin per cirkulär den 28 januari 2021. Cirkulären är Kommunförbundets anvisningar och rekommendationer för kommuner och samkommuner.

3. Den nationella strategin för offentlig upphandling

Vid beredningen av den nationella strategin för offentlig upphandling har man beaktat de åtskilliga målen om offentlig upphandling i regeringsprogrammet liksom även kommunernas strategiska mål. I strategin konkretiseras den gemensamma visionen om vad som bör eftersträvas i upphandlingar som sker med offentliga medel. Med hjälp av den kan man tillsammans planera konkreta åtgärder för att göra det lättare att uppnå de uppställda målen. Upphandlingsstrategin innehåller inga nya riktlinjer om ändringar i upphandlingslagen, men strategins mål och diskussionen om dem beaktas vid beredningen av lagändringar.

Strategin för offentlig upphandling, som getts i form av statsrådets principbeslut, engagerar aktörerna i gemensamma mål, konkreta utvecklingsåtgärder och ett omfattande samarbete. Ministerierna förbinder sig att genomföra strategins mål i sin egen och sitt förvaltningsområdes verksamhet. Principbeslutet innehåller förutom en strategi konkreta riktlinjer och åtgärder om innovationer och ansvarsfulla livsmedelsupphandlingar som utfärdats av sektorministerierna och som bidrar till genomförandet av den nationella strategin för offentlig upphandling.

För kommunerna är det frivilligt att förbinda sig till strategin. Kommunerna kan bland sina egna strategiska mål ta in de riktlinjer från den nationella strategin som lämpar sig för deras verksamhet.

Med hjälp av en gemensam nationell strategi och ett omfattande samarbete kan man åstadkomma långsiktiga effekter. Tack vare ett mer strategiskt grepp kan man utnyttja upphandlingarnas potential för att uppnå samhällliga mål. Strategin bidrar till att aktörer som genomför offentliga upphandlingar, såsom staten, kommunerna och församlingarna, får konkreta verktyg att använda i sitt arbete. Företag och organisationer får nya affärsmöjligheter i och med ett nytt slags partnerskap. Många tjänster som är viktiga för medborgarna upphandlas offentligt, och strategin bidrar till bättre erfarenheter för kunderna i vardagen.

Strategins innehåll

Strategin för offentlig upphandling består av åtta delområden för utveckling, dvs. strategiska avsikter, och 25 mål som konkretiserar dem. De beskrivs närmare i bilagan.

Väsentliga utvecklingsområden i strategin är strategisk ledning och främjande av upphandlingskompetensen. Upphandlingarna leds som strategiska åtgärder och upphandlingarnas potential utnyttjas för att uppnå målen. Upphandlingarna genomförs professionellt och upphandlingskompetensen utvecklas kontinuerligt.

Kunskapsbaserad ledning och bedömning av verkningsfullheten stöder den strategiska ledningen. Avsikten är att Finland ska vara en föregångare inom kunskapsbaserad ledning av upphandlingar och utveckling av upphandlingarnas verkningsfullhet.

Utvecklingsarbetet fokuserar på att fungerande produkter och tjänster av hög kvalitet ska upphandlas på ett sådant sätt att samtliga parter är involverade i processen och marknaden är livskraftig. Det är möjligt att åstadkomma resultatrika upphandlingar och få tillräckligt många anbud endast om företagen upplever att de offentliga upphandlingarna är attraktiva. Offentliga upphandlingar kan också bidra till att skapa innovationer. Utmaningar kan lösas genom innovationer och upphandlingarna utförs med ett positivt förhållningssätt till försök och utveckling.

Genom att utveckla de ovannämnda delområdena kan man uppnå ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet. Med hjälp av upphandlingar främjas den offentliga ekonomins hållbarhet med samhällsansvar, och det sociala samhällsansvaret stärks i samarbete mellan den offentliga förvaltningen samt den privata och den tredje sektorn. Finland är en vägvisare inom ekologiska offentliga upphandlingar.

Som bilaga till strategin finns en beskrivning av genomförandet i inledningsfasen som innehåller 30 konkreta åtgärder. Med tanke på genomförandet av strategin har man planerat en struktur bestående av temagrupper inom vilka genomförandet inletts.

Strategin innehåller även indikatorer som synliggör den eftersträlvade systemiska förändringen. Med hjälp av indikatorerna kan man följa upp strategins effekt och resultat samt styra framtida åtgärder och resurser.

4. Genomförande och uppföljning av strategin

Åtgärdsprogrammet för verkningsfull offentlig upphandling kan delas in i en berednings- och genomförandefas, även om genomförandefasen har inletts parallellt med strategiarbetet i fråga om de konkreta åtgärder som redan vidtagits. Genomförandefasen inleddes så fort strategin blev klar i september

2020. För genomförandefasen skapades en ny programadministration, ansvarsfördelning och kommunikationsplan samt indikatorer för att identifiera fördelarna och uppnå resultat.

Temagrupper

Med tanke på genomförandet av strategin bildades hösten 2020 och i början av 2021 åtta öppna temagrupper i enlighet med avsikterna. Temagrupperna har till uppgift att planera och vidta konkreta åtgärder för att främja förverkligandet av målen i den nationella strategin. Temagrupperna utarbetar mer detaljerade planer om åtgärderna och bereder de dokument som behövs för att inleda och genomföra åtgärderna. Temagrupperna är öppna för alla och man kan anmäla sig till dem via ett [webropolformulär här](#).

Temagrupper och deras ansvariga:

1. Strategisk ledning

- programchef Maria Röykkä, finansministeriet
- beredskaps- och säkerhetsakkunnig Ari Korhonen, Kommunförbundet
- upphandlingschef Tuure Marku, Samkommunen för Egentliga Tavastlands sjukvårdsdistrikt

2. Utveckling av upphandlingskompetensen

- programchef Maria Röykkä, finansministeriet
- planerare Niina Ruuskanen, Kommunförbundet
- forskare Marika Tuomela-Pyykkönen, Uleåborg universitet

3. Kunskapsbaserad ledning och verkningsfullhet

- projektchef Seija Friman, Statskontoret
- utvecklingschef Marja-Liisa Ylitalo, Kommunförbundet

4. Fungerande upphandlingar

- avdelningschef Antti Neimala, arbets- och näringsministeriet
- direktör Jarkko Huovinen, Kommunförbundet

5. Innovationer

- specialsakkunnig Jaana Räsänen, arbets- och näringsministeriet
- innovationschef Arto Holopainen, Kuopio stad

6. Ekonomisk hållbarhet

- specialsakkunnig Antti Rissanen, finansministeriet
- specialsakkunnig Olli Jylhä, Kommunförbundet

7. Social hållbarhet

- specialsakkunnig Antti Rissanen, finansministeriet
- upphandlingsdirektör Tiina Ekholm, Vanda stad

8. Ekologisk hållbarhet

- konsultativ tjänsteman Taina Nikula, miljöministeriet
- miljö- och utvecklingsdirektör Kari Kankaala, Tammerfors stad

Uppföljning av genomförandet av strategin

Temagruppernas resultat och åtgärdernas framskridande följs upp regelbundet och rapporteras till styrgruppen. Ministeriernas handlingsprogram rapporteras regelbundet till den politiska ledningsgruppen för reformering av den offentliga förvaltningen.

Hur strategin omsätts i praktiken följs med hjälp av de indikatorer som utarbetats och bifogats strategin. Indikatorerna synliggör den systemiska förändring som eftersträvas och gör det möjligt att följa strategins effekt och de resultat som åstadkommit. De data som indikatorerna ger kan också vara ett hjälpmedel vid styrningen av framtida åtgärder och resurser.

5. Organisering av genomförandefasen och kontaktuppgifter

Programmets ägare

Programmets ägare är understatssekreterare Päivi Nerg vid finansministeriet. Hon ansvarar för styrningen av och beslutsfattandet om programmet som helhet. Programmets ägare ansvarar också på politisk nivå för styrningen av programmet.

Från Kommunförbundets sida är det vice VD Hanna Tainio som är programmets ägare. Hon ansvarar för programmets övergripande styrning och samarbete i förhållande till kommunsektorn.

Programmets direktör

Programmets direktör är finansråd Tarja Sinivuori-Boldt vid finansministeriet. Hon ansvarar för styrningen, planeringen och rapporteringen av programmet som en helhet och samlar information från programmets övriga organisation.

Vid Kommunförbundet ansvarar ledande jurist Katariina Huikko för programmet och för att utvidga samarbetet till den kommunala sektorn. Hon ansvarar från Kommunförbundets sida för styrningen av programmet som helhet samt för planeringen och rapporteringen av programmet.

Programmets styrgrupp

Styrgruppen styr arbetet inom programhelheten. Styrgruppen ansvarar för att de mål och riktlinjer som ställts upp i regeringsprogrammet samt olika aktörers synpunkter beaktas i programmet och dess resultat.

Ordförande är programmets ägare Päivi Nerg och vice ordförande vice verkställande direktör Hanna Tainio från Kommunförbundet. Övriga medlemmar i styrgruppen är avdelningschef Juha Sarkio vid finansministeriet, avdelningschef Antti Neimala vid arbets- och näringsministeriet, upphandlingsdirektör Jorma Lamminmäki vid Helsingfors stad samt verkställande direktör Anssi Pihkala vid Hansel. Föredragare är finansråd Tarja Sinivuori-Boldt vid finansministeriet och ledande jurist Katariina Huikko vid Kommunförbundet. Styrgruppens sekreterare är programchef Maria Röykkä och projektassistent Minna Koivisto från finansministeriet.

Programadministrationsgrupp

Temagruppernas ansvariga bildar en programadministrationsgrupp som sammanträder regelbundet. Ordförande för programadministrationsgruppen är finansråd Tarja Sinivuori-Boldt från finansministeriet och vice ordförande ledande jurist Katariina Huikko från Kommunförbundet. Programadministrationsgruppen har till uppgift att planera och samordna åtgärdsprogrammets verksamhet genom att utnyttja synergier och eliminera eventuella överlappningar. Programadministrationsgruppen ansvarar även för produktionen av styrgruppens mötesmaterial.

Temagrupper

De konkreta åtgärderna för att främja förverkligandet av målen i den nationella strategin planeras och vidtas inom de åtta öppna temagrupper som bildats i enlighet med strategins avsikter.

Kommunikation

För den övergripande koordineringen och samordningen av programkommunikationen ansvarar specialsakkunnig Olli-Juhani Piri från finansministeriet tillsammans med programförvaltningsgruppen. Koordineringen och samordningen styrs av programledningen. Kommunikationsexpert Roosa Pekola vid finansministeriets kommunikationsenhet ansvarar för planeringen och genomförandet av

aktualitetskommunikationen. För Kommunförbundets andel i programkommunikationen svarar kommunikationsexperten Stiina Torkkel vid Kommunförbundet.

Mer information finns på [webbplatsen för åtgärdsprogrammet för verkningsfull offentlig upphandling](#) och på adressen:

- finansråd Tarja Sinivuori-Boldt, tfn. 02955 30433, tarja.sinivuori-boldt(at)gov.fi
- ledade jurist Katariina Huikko, tfn. 050 566 4327, katariina.huikko(at)kuntaliitto.fi

Bilaga: Avsikter och mål i den nationella strategin för offentlig upphandling

1. Vi leder upphandlingarna som en strategisk funktion och utnyttjar upphandlingarnas potential för att nå våra mål

- De upphandlande enheterna identifierar de strategiskt mest betydelsefulla upphandlingshelheterna och främjar uppnåendet av sina strategiska mål med hjälp av upphandlingarna
- Vi leder upphandlingarna professionellt under hela livscykeln både på nationell nivå och vid varje upphandlande enhet
- Vid upphandlingarna bereder vi oss på ett tillräckligt sätt för störningssituationer under normala förhållanden och för undantagsförhållanden
- Upphandlingarna är en del av organisationernas resultat- och ägarstyrning

2. Vi genomför upphandlingarna på ett professionellt sätt och utvecklar kontinuerligt vår kompetens

- Vi skapar en helhetsbild av nivån på upphandlingskompetensen både på nationell nivå och hos de upphandlande enheterna
- Vi upprätthåller och utvecklar vår kompetens i fråga om upphandlingar på både strategisk och operativ nivå
- Vi utökar utbudet av utbildning om upphandling
- Vi säkerställer verkningsfull och högklassig forskning om upphandling

3. Finland är en föregångare inom kunskapsbaserad ledning av upphandlingar och utveckling av upphandlingarnas verkningsfullhet

- Finland är föregångare inom utnyttjande av data vid upphandling
- Vi bedömer upphandlingarnas effekter på olika nivåer
- Vi främjar effektbaserade upphandlingar

4. Vi utför fungerande och högklassiga upphandlingar på ett sätt som är inkluderande och främjar en livskraftig marknad

- De upphandlande enheterna har förutsättningar för att utnyttja marknaden
- Offentliga upphandlingar är attraktiva för olika anbudsgivare
- Vi planerar upphandlingarna utifrån behoven och genom att inkludera och lyssna på slutanvändaren

5. Vi löser utmaningar med innovationer och utför upphandlingar med ett positivt förhållningssätt till försök och utveckling

- Vår offentliga sektor är utvecklingsvänlig och agerar modigt samt utnyttjar innovationer för att lösa utmaningar
- Vi skapar förutsättningar för samarbete och växelverkan mellan den offentliga sektorn och företagen och främjar uppkomsten av en innovationsvänlig marknad
- Vi ökar andelen innovativa upphandlingar till 10 procent av alla upphandlingar och får effekter till stånd

6. Genom upphandlingarna främjar vi den offentliga ekonomins hållbarhet med samhällsansvar

- Med upphandlingarna bekämpar vi grå ekonomi och främjar skatteansvar
- Upphandlingarna är planmässiga och kostnadseffektiva
- Vi minskar upphandlings- och processkostnaderna för offentliga upphandlingar

7. Med upphandlingarna främjar vi socialt samhällsansvar i samarbete mellan den offentliga förvaltningen samt den privata och den tredje sektorn

- Genom lämpliga upphandlingar främjar vi sysselsättningen för dem som befinner sig i en svagare arbetsmarknadsställning
- I upphandlingarna främjar vi respekten för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande rättigheterna i arbetslivet

8. Finland är en vägvisare inom ekologiska offentliga upphandlingar

- Med de offentliga upphandlingarna stöder vi Finlands mål om klimatneutralitet 2035 och införandet av cirkulär ekonomi
- Vi stöder bevarandet av den biologiska mångfalden med hjälp av upphandlingarna
- Vi främjar ett hållbart livsmedelssystem vid upphandlingar av livsmedel och måltidstjänster och använder livsmedel som producerats på ett hållbart och ansvarsfullt sätt